

УДК 355.588:347.132.15

В. О. Тищенко,
к. держ. упр., учений секретар,
Інститут державного управління у сфері цивільного захисту

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Досліджено шляхи удосконалення державної політики у сфері цивільного захисту.

Investigational ways of improvement of public policy in the field of civil defence.

Ключові слова: цивільний захист, альтернативні системи, кадрова політика.
Key words: civil protection, alternative systems, trained policy.

ВСТУП

Запобігання надзвичайним ситуаціям, ліквідація їхніх наслідків, максимальне зниження масштабів втрат та збитків є загальнодержавною проблемою і одним з найважливіших завдань органів державного управління України. Це пов'язано з тим, що негативні тенденції, які спостерігаються впродовж останніх років, у тому числі підвищення ризику виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, значні матеріальні й соціальні збитки внаслідок збільшення їхньої кількості та масштабу, становлять загрозу національній безпеці в економічній, соціальній і екологічній сферах.

Досліджено, що на функціонування системи цивільного захисту суттєвий вплив здійснює державна політика, яка регулює вплив держави на стан системи цивільного захисту. Аналіз альтернативних систем цивільного захисту та їх складової — державної політики у цій галузі свідчить про те, що на сучасному етапі попередження надзвичайних ситуацій стає пріоритетним напрямом державної політики у сфері цивільного захисту.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Використовуючи існуючу нормативну базу, провести аналіз альтернативних систем цивільного захисту та їх складової — державної політики для визначення пріоритетного напрямку державної політики у сфері цивільного захисту.

РЕЗУЛЬТАТИ

Відповідно до завдання, на основі вихідних даних були проведені розрахунки оцінки альтернативних систем цивільного захисту. Результати розрахунків оцінювання альтернативних систем цивільного захисту за системними показниками політичний та соціальний наведено на рис. 1.

Аналіз даних, наведених на рис. 1, свідчить про те, що за політичним фактором система цивільного захисту Росії переважає аналогічну систему України на 16%, а за соціальним показником поступається на 4%, а система Білорусії переважає на 22% та 10% відповідно.

Тому, враховуючи досвід Російської Федерації та Республіки Білорусь сутністю державної політики України у сфері цивільного захисту пропонується вважати таке: встановлення відповідних норм, правил і критеріїв, що визначають порядок діяльності людини, суб'єктів господарювання, органів влади і управління; спрямування діяльності органів державного управління на максимально можливе зменшення ризику виникнення надзвичайних ситуацій, а також на збереження здоров'я людей, зниженні розмірів шкоди довкіллю та матеріальних втрат у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Крім того, пропонується у внутрішній політиці пріоритети спрямувати на захист населення від вражаючих факторів і негативних наслідків, що мають місце в ре-

зультаті виникнення аварій в техногенній сфері та стихійних лих, а у зовнішній політиці — на захист від небезпек і загроз, що виникають у результаті військових дій і збройних конфліктів. При цьому пропонується змінити підходи до подальшого розвитку й удосконалення системи права в державі та його галузей (конституційного, адміністративного, трудового, цивільного, кримінального, фінансового та ін.), правові норми яких повинні бути пов'язані із завданнями забезпечення ефективного захисту держави, суспільства, всіх його членів і майбутніх поколінь від надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру.

Підтверджено, що кадрова політика є складовою і невід'ємною частиною державної кадрової політики, інструментом її реалізації в системі цивільного захисту України. Дослідження показали, що в Україні існують не вирішені проблемні питання у кадровій політиці, що пов'язані з наступними факторами: трансформаційними процесами до європейських стандартів у кадровій сфері; підготовкою персоналу відповідно до потреб суспільства; недостатньою кваліфікацією персоналу кадрових служб; відсутністю чіткого розмежування політичних та адміністративних функцій; невідповідністю системи професійної підготовки та підвищення кваліфікації потребам держави; недосконалістю системи добору кадрів на державну службу; непрозорістю в питаннях кадрових призначень.

Як орієнтир для усунення вищезазначених недоліків пропонується взяти систему кадрової політики Республіки Білорусь, яка спрямована на якісний підбір кадрів, мотивацію ефективної праці, вдосконалення форм і методів оцінки їх діяльності, удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів системи цивільного захисту.

З метою вирішення вищезазначених проблемних питань пропонується основними завданнями у кадровій політиці визначити таке: уточнення розподілу завдань, функцій, повноважень і відповідальності органів управління щодо формування та реалізації кадрової політики; здійснення заходів щодо ресурсного забезпечення системи кадрового менеджменту централізованого типу; удосконалення системи оцінювання службової діяльності начальницького складу системи цивільного захисту; здійснення формування резерву кандидатів для просування по службі; забезпечення врахування конкретних результатів діяльності персоналу під час присвоєння спеціальних звань, заохочення; здійснення заходів щодо запобігання відтоку найбільш підготовлених фахівців.

Впровадження цих підходів в управлінні персоналом дозволить: удосконалити кадрову політику стосовно всього персоналу системи цивільного захисту; оптимізувати розподіл завдань, функцій, повноважень і відповідальності органів управління в регіонах України стосовно формування та реалізації кадрової політики в системі цивільного захисту; здійснити перехід до системи кадрового менеджменту централізованого типу та застосовувати сучасні підходи кадрового менеджменту на всіх рівнях кадрової вертикалі.

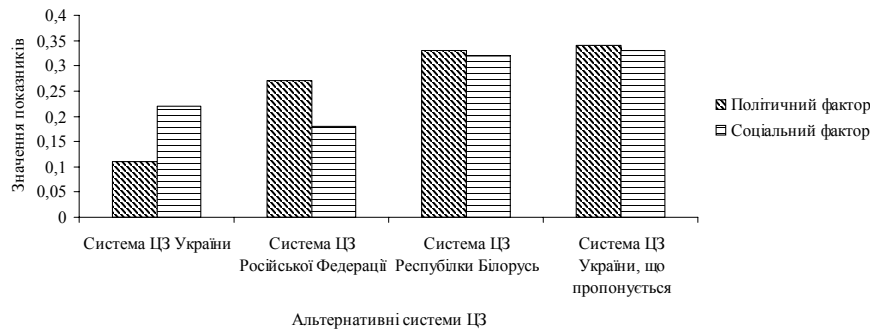

Рис. 1. Результати оцінювання альтернативних систем цивільного захисту за системними показниками політичний та соціальний

У той же час удосконалення підсистеми підготовки кадрів дозволить підвищити якість теоретичної та практичної підготовленості особового складу до виконання обов'язків за посадами. Безперервна підготовка кадрів, що органічно поєднує спеціальну освіту, перепідготовку та підвищення кваліфікації, створить умови для постійного професійного росту особового складу, забезпечить його кар'єрне зростання та підтримання високої готовності рятувальних підрозділів до дій за призначенням.

Доведено, що мережа спеціальних вищих навчальних закладів не у повній мірі відповідає реальним потребам системи цивільного захисту та потребує подальшої оптимізації, існує необхідність удосконалення змісту підготовки та підвищення кваліфікації фахівців усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до державних вимог, залишається недостатньою практична підготовка випускників спеціальних вищих навчальних закладів та навчальних частин (центрів) до виконання обов'язків за призначенням.

Основними завданнями щодо подолання вищезазначених проблемних питань пропонується вважати: приведення у відповідність з реальними потребами чисельність та організаційні структури навчальних закладів та навчальних центрів; визначення обґрунтованого державного замовлення на підготовку та підвищення кваліфікації фахівців за всіма освітньо-кваліфікаційними рівнями; уточнення освітньо-кваліфікаційних характеристик на випускників вищих навчальних закладів та освітньо-професійні програми підготовки фахівців з урахуванням сучасних завдань системи цивільного захисту; удосконалення порядку підготовки (перепідготовки) рядового та начальницького складу за категоріями посад, впровадження нових програм його підготовки.

Реалізація завдань з підготовки кадрів дозволить: удосконалити існуючу систему підготовки кадрів з метою забезпечення її економічної доцільності, відповідності структурі та завданням системи цивільного захисту; підвищити роль середнього начальницького складу в навчанні підлеглих до виконання завдань за призначенням, формувати їх як лідерів-професіоналів; здійснити мовну та фізичну підготовку особового складу системи цивільного захисту, достатню для ефективного виконання завдань у міжнародних миротворчих операціях та навчаннях.

Важливу роль у функціонуванні системи цивільного захисту відіграє стан соціального захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій, як складова політики держави у цій галузі. Питання соціального захи-

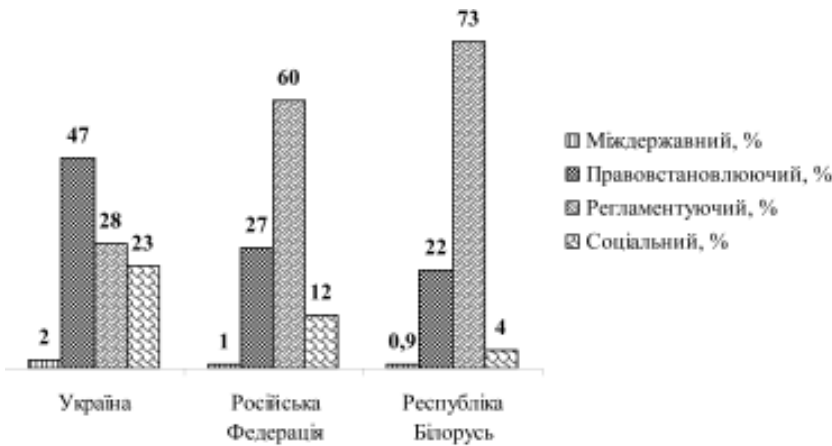

Рис. 2. Розподіл нормативно-законодавчих актів країн за їх характером

сту населення від наслідків надзвичайних ситуацій, в першу чергу, розглядаються державою у правовому полі. На даний час існує тенденція росту числа законів та підзаконних нормативно-правових актів, у тому числі стосовно соціального захисту населення, постраждалого внаслідок надзвичайних ситуацій, у яких знижується їхня якість внаслідок неузгодженості, суперечливості, внесення численних змін й доповнень, що призводить до їх неефективності та підриває принцип верховенства закону.

Крім того, внаслідок безсистемності та хаотичності у формуванні масиву нормативно-правових актів у сфері соціального захисту проявляються такі негативні явища, як: порушення пріоритету у правовому регулюванні; незбалансованість у системі чинного законодавства; прийняття нових законів без їх зв'язку з уже діючими; порушення системних зв'язків між законами та підзаконними актами; відсутність єдності в термінології, що порушує, узгодженість системи правових актів. Внаслідок того, що закони між собою не узгоджені і протирічать один одному, вони не працюють, тобто не мають практичної реалізації, що негативно впливає на соціальний захист населення, постраждалого від надзвичайних ситуацій.

Запобігання надзвичайним ситуаціям, ліквідація їхніх наслідків, максимальне зниження масштабів втрат та збитків є загальнодержавною проблемою і одним з

найважливіших завдань органів державного управління України. Це пов'язано з тим, що негативні тенденції, які спостерігаються впродовж останніх років, у тому числі підвищення ризику виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, значні матеріальні й соціальні збитки внаслідок збільшення їхньої кількості та масштабу, становлять загрозу національній безпеці в економічній, соціальній і екологічній сферах.

Розподіл нормативно-законодавчих актів країн за характером та їх кількісна характеристика (рис. 2 и 3) свідчить про те, що питання соціального захисту населення, яке постраждало внаслідок

аварії на Чорнобильській АЕС у нормативно-законодавчих актах України складає 55% від їх загальної кількості, а в Республіці Білорусь — 18%.

При цьому, їх дієвість в Україні низька [1; 2; 3]. Очевидно, що краще мати оптимальну кількість нормативно-законодавчих актів, які б були обґрунтованими, не мали протиріч та виконувалися у повному обсязі.

ВИСНОВКИ

Нормативно-законодавчу базу стосовно соціального захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій необхідно оптимізувати, внести необхідні доповнення до тих законів, які відображають інтереси суспільства, скасувати ті, які втратили актуальність та дублюють положення попередніх; навести перелік пільг постраждалого населення у відповідність до можливостей держави, переглянути принципи та підходи щодо зонування радіоактивно забрудненої території України, усунути неузгодженість законів та актів Кабінету Міністрів України щодо розмірів пільг і компенсацій населення, що постраждало внаслідок Чорнобильської катастрофи; забезпечити контроль з боку суспільства за політикою держави у сфері цивільного захисту.

Запровадження запропонованих пропозицій за рахунок системних показників політичний та соціальний захисту на 12—23%.

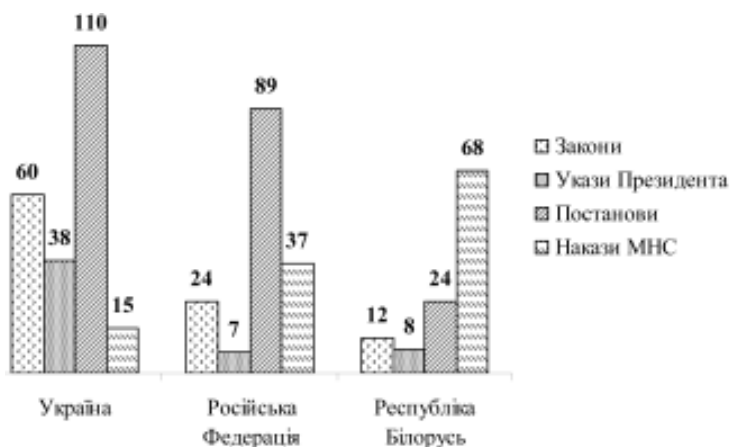

Рис. 3. Кількісна характеристика нормативно-правових актів

Література:

1. Насвіт А.І. Питання, пов'язані з переглядом меж зон радіоактивно забруднених внаслідок аварії на ЧАЕС територій [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2010_table/1209_ch_Nasvit.ppt

2. Опришко В.Ф. Правові питання подолання наслідків Чорнобильської катастрофи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/pre/2009/Opryshko.pdf

3. Тарасюк Т.М. Закони як джерела права соціального захисту України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/1345/93>

Стаття надійшла до редакції 19.11.2012 р.